

Op 1 februari 2024 schreven Henk Holtslag, Sjef Ernes en Ron Keller – alle drie verbonden aan Stichting NICC – een open brief aan de leden van de commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking van de Tweede Kamer.

Zij verwoorden in deze brief het volgende aanbod:

Wij, met hulp van het NICC en onze collegae experts, willen graag met Uw partij en daarbij vooral ook de politieke jongeren organisaties, in gesprek komen over hoe en waarom effectieve armoedebestrijding een essentieel onderdeel moet zijn en blijven van een vernieuwde visie op Internationale Samenwerking.

In dat kader roepen wij U op om in deze periode de afwegingen rond OS niet te laten leiden door een korte termijn actie van bezuinigen, laat staan afschaffen. Het kan beter, het moet beter, maar bovenal: OS moet!

Geachte leden “commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking”
De vaste commissie voor BuHaOS van de Tweede Kamer in NL.

Apeldoorn, Eindhoven, Den Haag, 1 februari 2024

Open brief

Wij vragen uw aandacht voor het volgende:

Samenvatting

Een moderne en effectieve aanpak van de internationale uitdagingen en bedreigingen waarmee Nederland wordt geconfronteerd, zoals conflicten, oorlogen, migratiedruk en aantasting van biodiversiteit en klimaat, kan niet zonder een blijvende inspanning op het gebied van ontwikkelingssamenwerking (OS). Maar dan moet OS wel ingrijpend worden vernieuwd en beter ingebed worden in aanverwante beleidsterreinen zoals buitenlands beleid, handel en veiligheid.

Toelichting

We leven in turbulente tijden van oplopende internationale spanningen, conflicten en oorlogen. Groeiende vluchtelingenstromen en migratiedruk zijn dagelijkse realiteit geworden. Er zijn brede maatschappelijke zorgen over ons klimaat en daarmee over ons voortbestaan als mensheid. Dit is allemaal heel slecht nieuws voor de wereldburgers en zeker ook voor open samenlevingen, zoals de onze. Des te belangrijker dat Nederland samen met andere landen alles op alles zet om de wereld meer vreedzaam te maken en de mondiale economische ontwikkeling evenwichtiger, eerlijker en meer houdbaar te maken, ook in termen van behoud van biodiversiteit en klimaat. Dit is geen luxe meer; dit is absoluut in het Nederlandse belang!

Middels deze brief willen wij onze zorg uitspreken over het juist nu in onze politieke arena wegzakkende besef dat internationale samenwerking in al zijn facetten van zo'n groot belang is voor Nederland en voor ieder van zijn burgers. Nederland heeft immers als kleine, open handelsnatie juist veel baat bij een vreedzame en stabiele wereld, waarin alle landen samenwerken om welvaart op te bouwen, armoede uit te bannen, en mondiale uitdagingen zoals migratie en klimaat aan te pakken.

Zo'n bredere, meer geïntegreerde kijk vanuit Nederland is ook bepleit in het Opinie stuk *“Garandeer dat Nederland zich blijft inzetten voor Vrede en Veiligheid, Handel, Mensenrechten en Klimaat”* (Volkskrant. 18 januari 2024). Wij onderschrijven dit Opinie stuk van harte en menen dat er, in welk nieuw kabinet er ook komt in ons land, absolute prioriteit moet komen bij het ontwikkelen van een meer geïntegreerd beleid gericht op betere internationale samenwerking (IS).

Kern van deze brief is dat hierbij de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking (OS), die dit jaar 75 jaar bestaat, een belangrijke rol moet blijven spelen. Als de diepe armoede in grote delen van de wereld blijft voortbestaan zullen andere internationale doelstellingen, zoals het handhaven van vrede en veiligheid, bevordering van handel en investeringen, beheersing van migratiestromen en bescherming van ons klimaat, nooit kunnen worden behaald. Dit nog los van meer ethische overwegingen en gevoelens van solidariteit.

Wij beseffen dat een deel van de Nederlandse politieke partijen juist deze dagen bezuinigingen of zelfs afschaffing van OS heeft voorgesteld. Vanzelfsprekend is het terecht

is dat de OS-uitgaven en het tot nu toe gevoerde beleid kritisch onder de loep genomen worden. Maar stoppen met OS is niet in het belang van Nederland. Het kind met het badwater weggooien zou een zeer onverantwoorde keuze zijn.

Tegelijkertijd menen ook wij dat OS hervormd moet worden. Meer gebaseerd moet worden op wat wel en wat niet werkt en veel hechter geïntegreerd moet worden met beleid gericht op veiligheid, handel, migratie en klimaat. Als experts en ervaringsdeskundigen, zijn wij aangesloten bij de Stichting NICC (Netherlands International Cooperation Collection). We verzamelen ervaringen en feiten over een periode van bijna 75 jaar Nederlandse OS. We proberen lessen uit het verleden beschikbaar te maken voor betere beleidskeuzes in de toekomst.

Op basis van onze inzichten en ervaringen zouden wij meer specifiek het volgende onder uw aandacht willen brengen:

1. Naar een meer effectieve OS

Een van de redenen voor het minderen van OS lijkt de mening “Hulp helpt niet”. Maar dit is geen eerlijk beeld. Op grond van evaluaties zoals die van het IOB en ook uit ervaringen van experts in het NICC weten we wel degelijk wat werkt en wat niet werkt in OS. Ons pleidooi is dat in een nieuwe kabinetsperiode OS systematisch wordt hervormd gericht op alleen voortzetting van die activiteiten die bewezen hebben te werken in termen van armoedebestrijding en andere internationale doelstellingen.

Zo blijkt dat doorgaans opbouw van lokale capaciteit, gekoppeld aan kleinschalige investeringshulp in lokale technieken en middelen goed werkt. Bijvoorbeeld in Niger en Malawi is er in de afgelopen jaren bijna 10 miljoen hectare bos bijgekomen die miljoenen tonnen aan CO₂ vastleggen. De kosten van dit door experts van de Wageningen Universiteit uitgevoerde project zijn slechts 50 Euro per hectare; de opbrengsten gigantisch, in het belang van de betrokken landen en van de wereld als geheel.

Een ander voorbeeld: in Nicaragua hebben organisaties zoals SNV, 2 miljoen euro geïnvesteerd in het trainen van bedrijfjes in de lokale productie van een innovatieve en goedkope hand waterpomp, de touwpomp. Het resultaat 20 jaar later is dat er ruim 50.000 van deze pompen zijn bij boeren families die samen 100 miljoen Euro extra inkomen kregen door deze pomp. Een ‘return on investment’ op OS-uitgaven van maar liefst 50!

Een derde voorbeeld: met de lokale en Nederlandse kennis op het gebied van landbouw en water zouden landen in Afrika zich kunnen aanpassen aan de klimaat verandering en de voedsel productie kunnen verhogen. Met nieuwe lokaal produceerbare opties voor irrigatie putten en water zuivering kan een groot deel van de internationaal afgesproken drinkwater doelstelling (SDG6.1) gehaald worden met een OS-investering van slechts 25 Euro per persoon. Voor de 300 miljoen mensen op het platteland in Afrika zou dat 7,5 miljard Euro kosten. Nederland heeft als geen ander land kennis van water en landbouw. Met die kennis kunnen wij een voorbeeld geven hoe het kan en dan zullen andere donoren wellicht volgen.

Kern bij al deze voorbeelden is dat OS veel sterker gericht wordt op structurele institutionele opbouw in ontwikkelingslanden gekoppeld aan ‘eigenaarschap’ van autoriteiten en lokale groepen. Een sterkere regierol bij ontwikkelingslanden zelf komt ook de coördinatie en harmonisatie van donoren onderling ten goede, waardoor de effectiviteit van OS nog verder wordt vergroot.

2. Meer economische opbouw en handel

Geen land kan zich ontwikkelen zonder een gezonde economie. Daarom dient ook de OS zich meer te richten op economische opbouw van landen in de derde wereld. Door het scheppen van banen en inkomens worden mensen uit de armoede getild en kan worden voorkomen dat mensen 'op zoek gaan' naar meer welvaart in andere landen of continenten. Deze aanpak is niet alleen meer logisch en meer menswaardig, maar kost ook veel minder dan wat elke economische vluchteling, die (terecht of onterecht) naar Europa komt, nu kost.

Een OS die zich meer richt op een houdbare economische ontwikkeling dient o.i. bij te dragen aan een gezond lokaal ondernemingsklimaat en capaciteit opbouw, inclusief een goed opgeleide en gezonde beroepsbevolking, en goede infrastructuur. Voor financiering van dit laatste zijn met name de multilaterale organisaties zoals Wereldbank en andere multilaterale ontwikkelingsbanken uitermate geschikt (zie ook onder punt 3 van deze brief). OS kan ook van cruciaal belang zijn om landen te ondersteunen hun economische ontwikkeling in lijn te brengen met de internationale afspraken over klimaat en biodiversiteit.

Essentieel bij dit alles is dat ontwikkelingslanden meer dan nu het geval is in staat worden gesteld om meer gebruik te maken van het internationale handelssysteem en van de internationale financiële markten. Waar zou Nederland zijn geweest als wij geen of minder handel zouden kunnen drijven? Ook veel landen in Azië die zich uit diepe armoede hebben getild, weten uit ervaring hoe belangrijk het is om deel te kunnen uitmaken van de wereldmarkt. OS dient ontwikkelingslanden hierbij veel meer dan in het verleden te helpen, door het wegnemen van handelsbarrières en andere belemmeringen.

3. Mondiale uitdagingen vereisen beter mondiaal bestuur

Klimaat, conflictpreventie, armoedebestrijding en migratie vereisen door hun samenhang een integrale aanpak en een verbeterd management van onze wereldgemeenschap. Daartoe dienen onze bestaande multilaterale organisaties, zoals de VN, de Wereldbank en de andere ontwikkelingsinstellingen, ingrijpend worden hervormd.

Het is o.i. onvermijdelijk en van groot belang dat onze bestaande multilaterale instellingen meer onderling gaan samenwerken en meer gericht gaan worden op het langere termijn perspectief van ontwikkeling. Daarmee kunnen zij ook, meer dan tot nu toe, het anker zijn voor meer effectieve coördinatie en harmonisatie van de inspanningen van individuele doneren.

Gelet op hun kerncompetenties en inherente toegevoegde waarde zijn multilaterale ontwikkelingsbanken zoals de Wereldbank, bij uitstek geschikt voor infrastructurele projecten, zoals spoorwegen, weg- en waterbouw, havens, huisvesting enz. Succesvolle ontwikkelingsmodellen in Azië laten zien hoe belangrijk het is voor een land om over goede infrastructuur te beschikken. Maar dan moeten de aandeelhouders van die banken, w.o. Nederland, wel die multilaterale banken de nodige financiële armslag geven om die meer effectieve rol te gaan spelen. En ook hiervoor zijn OS-middelen keihard nodig!

4. Tot slot: het moreel ethisch perspectief

Vriend en vijand is het eens over hoe 400 jaar kolonisatie heeft geleid tot de scheef gegroeide mondiale welvaartsdeling, nog los van de schadelijke effecten van de ongebreidelde economische groei in het Westen en de daaruit resulterende klimaatveranderingsvraagstukken. Wij vragen indringend uw aandacht om de daaraan

inherent verbonden solidariteit met de kwetsbare mens wereldwijd niet uit de beleidsafwegingen te schrappen.

Wij hopen vurig dat ons huidige schrijven zal bijdragen aan een fundamentele vernieuwing van ons buitenlandse instrumentarium, met inbegrip van een meer moderne en effectieve OS. Weg met de onderlinge schotten; op weg naar samenhang en synergie; met ons eigen belang steeds voor ogen. Een eigen belang dat vooral ook onder de jongeren van vandaag zeer leeft. Zij beseffen maar al te goed dat oorlogen elders in de wereld hun toekomst zullen raken, dat armoede ver weg van Nederland via migratiedruk wel degelijk in de straten van hun stad of dorp doorwerkt, en dat als we ons klimaat en de biodiversiteit niet beter beschermen, de toekomst en het voortbestaan van de mensheid als geheel in gevaar komt.

Wij, met hulp van het NICC en onze collegae experts, willen graag met Uw partij en daarbij vooral ook de politieke jongeren organisaties, in gesprek komen over hoe en waarom effectieve armoedebestrijding een essentieel onderdeel moet zijn en blijven van een vernieuwde visie op Internationale Samenwerking.

In dat kader roepen wij U op om in deze periode de afwegingen rond OS niet te laten leiden door een korte termijn actie van bezuinigen, laat staan afschaffen. Het kan beter, het moet beter, maar bovenal: OS moet!

Wij vernemen graag uw reactie en laten ons graag uitnodigen voor een open gesprek.

Henk Holtslag,
Ontwikkelingswerker, adviseur SMART CENTER Group

Sjef Ernes,
Oud directeur Aqua for All, founder Wicked Water

Ron Keller
voormalig DG Ontwikkelingssamenwerking en Ambassadeur